

Pääkirjoitus

Lähihistorian vuoden 2024 kakkosnumero tarjoaa monipuolista sisältöä tutkimusartikkeleista esseisiin ja kriittisiin aikalaispuheenvuoroihin. Lehti käynnistyy kolmen tutkimusartikkelin voimin. Topi Vainikainen analysoi KOM-teatterin 40-vuotisjuhlaesitystä KONE (2010). Artikkelin ytimessä on historian moniulotteinen performatiivinen läsnäolo: miten teatteriryhmä käsitteli teatteritaiteen keinoin omaa historiaansa. Marko Marila nostaa esille suomalaisen ympäristöaktiivisuuden lähihistorian kenties vähemmälle huomiolle jäänyttä puolta: ydinvoiman vastaista taideaktivismia. Artikkelin keskiössä on ympäristötaiteilija Pessi Susikustaa Manner (1969–2015), joka vastusti uraaninlouhintaa ja loi monimerkityksistä kiveen hakattua taidetta. Kolmannessa tutkimusartikkelissa Seppo Heikkinen tarkastelee sukupuolitunutta keskustelua miesten ja naisten urheilulajeista olympiavuosina 1952–1988. Naisten kilpaurheiluun suhtauduttiin Suomessa pitkään vähätellen, ja vaikka tarkastelujakson loppuvuosina muutokset alkoivat jo näkyä, on miehisen urheilukulttuurin moniarvoistuminen ollut hidas prosessi.

Essee- ja katsausosasto alkaa kipeän ajankohtaisella Palestiina-teemalla. Anna-Liisa Rafael ja Anne K. Heikkinen luovat katsauksen palestiinalaiskristittyjen ajatteluun ja arkipäivään. Artikkelit on ensimmäinen suomeksi julkaistu kokonaisuus palestiinalaisesta kristillisyydestä ja siihen olennaisesti sisältyvästä vapautuksen teologiasta, joka kumpuaa palestiinalaisten yhteisestä kokemusmaailmasta – kolonialismin leimaamasta lähihistoriasta.

Lapsuuden historiaan ja Lähi-itään erikoistunut professori Heidi Morrison (University of Wisconsin-La Crosse) kirjoittaa väkivallan kohteeksi joutuneista palestiinalaislapsista. Israelin lapsiin ja nuoriin kohdistama väkivalta on moniulotteista ja Morrisonin mukaan myös strategista. Morrison kritisoi myös historiatonta ja dekontekstualisoitua tapaa käsitellä palestiinalaislasten kärsimyksiä. Yleisluontoinen puhe pommituksissa traumatisoituneista konfliktialueiden lapsista estää näkemästä palestiinalaislasten sosiaalisen kärsimyksen pitkäaikaisen ja syvään juurtuneen luonteen.

Molemmat Palestiina-artikkelit avaavat näkymän kokemushistoriaan, jota median uutisarvologiikka ei helposti tavoita: liian usein Palestiinan ja muiden pitkittyneistä konflikteista kärsivien alueiden olot tulevat suurelle yleisölle

näkyviksi vain yllättävien kriisien ja väkivaltaisten leimahdusten hetkinä.¹ Tarvitaan siis paitsi lähihistorian tutkimusta myös kriittistä media-analyysia.

Yleisen historian professori Pertti Ahonen analysoi esseessään Herbert Marcusen mediakriittistä klassikkotekstiä ”Repressive Tolerance” (1965). Ahosen mukaan Marcusen kritiikki on hyvin ajankohtaista juuri nykyaikana, kun siirtolaisiin kohdistuva vihamielisyys, ahdasmielinen nationalismi ja köyhiä kurittavat poliittiset projektit saavat suhteettoman paljon palstatilaa – ja vielä ”demokraattisen suvaitsevaisuuden” ja pluralismin nimissä. Marcusen esseen poliittisesti ongelmallisia piirteitä unohtamatta Ahonen korostaa sen edistyksellistä ydintä: ajatusta rationaalisen debatin ja valistuneiden eliittien roolista julkisen keskustelun rajojen määrittäjänä. Tuija Parvikko puolestaan analysoi kolmea 2020-luvulla ilmestynyttä tutkimusta, joista kukin käsittelee toista maailmansotaa seuranneiden joukkopakojen ja siirtolaisuuden muistamista ja historiaa Italiassa. Samalla Parvikko tarkastelee kriittisesti muistelukerronnan ja kurinalaisen historiantutkimuksen välistä suhdetta.

Lähihistoria julkaisee mielellään myös kolumneja, lähihistorian tutkimusta käsitteleviä menetelmäpuheenvuoroja sekä historiakulttuurin eri ilmiöitä esitteleviä haastattelujuttuja. Tässä lehdessä väitöskirjatutkija Merja Karjalainen pohtii kokemusperäistä asiantuntijuutta ja hiljaista tietoa lähihistorian tutkijan voimavarana. Numeron päättää *Lähihistorian kentältä* -osaston haastattelujuttu, jossa lähikuvassa ovat historiadokumentteihin erikoistuneen Alku Tuotanto -yhtiön perustajat Sampo Terho ja Toni Viljanmaa. Parivaljakko on tullut tunnetuksi kieltolakia ja 1940–1950-luvun tanssikieltoa käsittelevistä tv-dokumenteistaan. Toimittajamme Pia Koivusen haastattelussa Terho ja Viljanmaa pohtivat historian merkitystä yhteiskunnassa ja antavat hyviä neuvoja dokumenttien tuottamiseen.

Näissä merkeissä *Lähihistorian* kolmas toimintavuosi kääntyy hiljalleen kohti loppusyksyä. Synkkien maailmantapahtumien ja usein ankealta tuntuvan kotimaan politiikan keskellä positiivista juonnetta on tuonut mukanaan lehtemme nousu niin sanotussa Jufo-luokituksessa kategoriaan 1. Tästä kiitos kuuluu lehden toimitukselle, ansioituneille vertaisarvioijille ja kaikille mukaville ihmisille lehtemme lähipiirissä.

Sosiologi Hanna Kuusela kuvaa kirjassaan *Syytös* (2024) akateemisen yksilön kokemusta managerialistisessa yliopistossa demokratian rapautumisen aikakaudella. Kuusela kuvaa herkullisesti kamppailujaan Tampereen säätiöyliopistossa – muutosjohtajien, ”huipukkuuden” ja vääjäämättömästi rullaavien strategioiden hiidenkirnussa – josta ainakin markkinapuheiden

tasolla ovat kadonneet täysin sellaiset asiat kuin sivistys, totuus, viisaus, valistus ja edistys. Samaan aikaan tuntuu siltä, että isojen pyörien pyöriessä ihmiset jäävät työhön ja terveyteen liittyvien ongelmiansa kanssa yksin, ja kun vieläpä yliopistojen itsehallinnon peruskivi eli yliopistodemokratia on häviöllä, voi seurauksena olla syvä merkityksettömyyden kokemus.

Aikamme suurin tragedia ei kuitenkaan ole yksilöllinen vaan se, että kohta ei enää ole mitään, minkä puolesta uhrautua ja esittää sankaria. Pian ei enää ole [...] to-
tuutta etsiviä yliopistoja, joiden puolesta kannattaisi hankkia rytmihäiriöitä [...]?

Lähihistorian toimitustyö ei ole vielä aiheuttanut allekirjoittaneessa rytmihäiriöitä, mutta merkityksellisyyden kokemuksia kylläkin. Vaikka uuden tiedelehden toimittamisesta ja kehittämisestä ei julkaisupisteitä herukaan, tuntuu tutkijayhteisön ja sivistyksen puolesta tehtävä kollektiivinen työ mielekkäältä ja tärkeältä. Kaikkein palkitsevinta on erinomaisten tekstien saataminen lukijoiden saataville.

*FT, dosentti **Tuomas Laine-Frigren** on *Lähihistorian* päätoimittaja ja työskentelee yliopistotutkijana Jyväskylän yliopistossa.*

Viitteet

- 1 Palestiinalaisten historiallisesta kokemuksesta, ks. esim. Khalidi 2024.
- 2 Kuusela 2024, 77.

Kirjallisuus

Khalidi, Rashid. "The Neck and the Sword. Interviewed by Tariq Ali." *New Left Review* 147 (May/June 2024).

Kuusela, Hanna. *Syytös. Muuan akateeminen komitragedia*. Tampere: Vastapaino, 2024.